

Список використаних джерел

1. Kostyrya I. Language and culture in the European integration strategy of Ukraine. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. Вип. 4. С. 176–186.
2. Головні досягнення МОН у сфері європейської інтеграції у 2022 році. *Міністерство освіти і науки України*. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/golovni-dosyagnennya-mon-u-sferi-yevropejskoyi-integraciyi-u-2022-roci>.

Ірина ЄРЕМЄЄВА

доцент кафедри міжнародних відносин та соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

**БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ
В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 р. перевело збройний конфлікт, що триває з 2014 р., у стадію ескалації, що фактично спричинило остаточне руйнування системи міжнародної безпеки. Світова політика вступила у фазу, котра не підпадає під дію попередньо встановлених правил, що виражається через загострення напруженості у світі та неспроможність ключових міжнародних акторів розробити дієві механізми регулювання безпекової сфери міжнародних відносин.

Ще на початку 1990-х рр. відомий американський політолог-міжнародник Дж. Розенау запропонував концепцію «турбулентності світової політики», що досить чітко визначає сучасний стан міжнародної системи [2]. Особливість постбіполярної світової політики для Розенау виражається в її «перехідному стані», коли старі правила ще не перестали діяти, а нові ще не почали діяти на повну силу. Результатом цього стає входження світової політики до «зони турбулентності».

У промові перед міністрами закордонних справ країн ЄС (10 жовтня 2022 р.) Верховний представник ЄС з міжнародних справ та оборони Ж. Боррель розкрив причини й ознаки поточної турбулентності та підтвердив тези Розенау, зокрема підкреслив, що в сучасному світі «панує радикальна невизначеність, що перетворилася на правило: події, котрі ніколи не мали б відбуватися, відбуваються одна за одною» [1]. Стан світової політики отримав у промові Борреля метафоричне визначення «ідеальний шторм», що надає можливість сформувати нові ефективні підходи та коаліції, котрі допоможуть європейським державам успішно реалізувати свої безпекові інтереси.

Джерела міжнародної турбулентності поділяються на дві групи: чинник

середовища та кон'юнктурні чинники. Перша група охоплює різні несистемні чинники (соціальні, позасоціальні, технологічні та ін), що впливають на функціонування відносин акторів світової політики, серед яких доцільно виділити такі: інформаційно-технічна революція, транснаціоналізація, глобалізація, екологічні та демографічні проблеми.

До кон'юнктурних джерел входять такі, що формують реальну силову та геополітичну кон'юнктуру на даний момент, серед яких особливого значення набувають ті, що пов'язані з війною в Україні, адже сьогодні, відстоюючи свій суверенітет, наша держава знаходиться на перетині посилення конкуренції національних інтересів провідних держав, що, ймовірно, буде домінуватиме в міжнародних відносинах у наступні десятиліття. Ця обставина дозволяє визначити збільшення кількості залучених міжнародних акторів як кон'юнктурне джерело турбулентності світової політики. Боррель акцентував увагу на «структуроутворюючій» конкуренції між США та Китаєм [1], що відбувається в багатополлярному світі, в якому посилюються інші полюси та великі гравці, зокрема Туреччина, Індія, Бразилія, Південна Африка, Мексика. Значна ступінь гетерогенності акторів на тлі посилення конфліктності та ресурсної кризи практично унеможливує досягнення компромісів.

Наведені вище проблеми актуалізують проблему інституційної кризи системи міжнародної безпеки як кон'юнктурного джерела світової турбулентності. Ознаками кризи є неспроможність міжнародних та державних інституцій впливати на міжнародну стабільність. Різноманітність мандатів, національні інтереси та протиріччя щодо методів попередження конфліктів обмежують можливості ефективної багатосторонньої миротворчої діяльності. ООН наділена повною правосуб'єктністю щодо попередження та подолання конфліктів у світі. Згідно з нормами міжнародного права та логікою формування глобальної міжнародної організації миротворчість, що здійснюється від її імені, має бути ефективною та зупиняти військову агресію. Але на практиці ООН демонструє абсолютну неефективність щодо вирішення міжнародних конфліктів. Із інституційною кризою пов'язана проблема переважання права сили над міжнародним правом, нехтування значною кількістю провідних акторів умовами виконання міжнародних договорів та зобов'язань.

Перелічені чинники та відсутність на сьогодні консолідованої позиції ключових акторів щодо формату міжнародної системи засвідчують посилення турбулентності світової політики, непередбачуваність дій державних та недержавних суб'єктів у сфері міжнародної безпеки, зростання загроз воєнного та невоєнного характеру, що вимагає координації зусиль демократичних країн щодо розробки механізмів виходу із «ідеального шторму», в якому опинився сучасний світ.

Список використаних джерел

1. EU Ambassadors Annual Conference 2022: Opening speech by High Representative Josep Borrell. *The European External Action Service*. URL : <https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu->

ambassadors-annual-conference-2022-opening-speech-high-representative-josep-borrell_en.

2. Rosenau J. N. Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity. Princeton : Princeton University Press, 1990. 480 p.

Діана КОПІОВА

аспірант кафедри загальноправових
та політичних наук
Національного університету
«Запорізька політехніка»

Дмитро АРАБАДЖИЄВ

завідувач кафедри загальноправових
та політичних наук Національного
університету «Запорізька політехніка»,
доктор політичних наук, професор

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В УКРАЇНІ

Державне управління в сучасній Україні характеризується наявністю чітких рис неопатримоніалізму, а саме «гіперперсоніфікації» влади, що виявляється у порушенні меж правового і конституційного поля, призначенні на керівні державні посади осіб за принципом особистої (партійної, політичної) лояльності [2, с. 130, 284]. Отже, успішність процесів демократизації в Україні передусім залежить від формування політичної еліти, котра на практиці сповідувала б демократичні цінності.

Враховуючи те, що Україна належить до гетерогенних конфліктогенних суспільств, для яких характерною є відсутність консенсусу серед представників політичної еліти, то модель політичної опозиції буде характеризуватися відсутністю: традицій ведення здорової, прозорої конкуренції у боротьбі за владу; традицій консенсусу та компромісу; поваги до опонентів (думки іншого), визнання загальноприйнятих правил політичної гри; поваги до закону; спільної, об'єднуючої ідеї суспільства тощо.

Однією з головних причин неефективності діяльності інституту політичної опозиції є те, що остання не виконує функцій, закладених у змісті самого поняття опозиції, а обслуговує інтереси олігархічних кланів, замість того щоб репрезентувати інтереси суспільства. Тому слухними є зауваження науковців з того приводу, що прийняття окремих законів про опозицію, за відсутності відповідної політичної та правової культури владної еліти, не гарантує того, що ці ж самі закони наступного дня не будуть із легкістю відмінені, що є характерним для української політико-правової практики. З іншого боку, законодавча база України характеризується як така, що має низку